

TRANSNACIONÁLNÍ FEMINISTICKÉ PŘECHODY: O NEOLIBERALISMU A RADIKÁLNÍ KRITICE¹ / CHANDRA TALPADE MOHANTY

Transnational Feminist Crossings: On Neoliberalism and Radical Critique

Abstract: The article is a reflection on the neoliberal knowledge economy, the traffic in antiracist feminist theory, and the way my work has been read (lost or found in translation) and has crossed geopolitical and racial/cultural borders. It comments as well on the development of my intellectual project in relation to my location in the US academy and the intellectual and political communities that have made the work possible. The larger frame I seek to examine using responses to my work in three sites – Sweden, Mexico, and Palestine – is the way feminist, postcolonial, and antiracist theory emerges from a particular geopolitical, intellectual space; the way it enacts crossings; and the way it is trafficked, consumed, and understood in different geographies. Given the global and domestic shifts in social movements and transnational feminist scholarly projects over the past three decades, my major concern pertains to the depoliticization of antiracist feminist/women-of-color/transnational feminist intellectual projects in neoliberal, national-security-driven geopolitical landscapes.

Key words: C. T. Mohanty, transnational feminist theory, neoliberalism

Mohanty, Chandra Talpade. 2015. „Transnacionální feministické přechody: O neoliberalismu a radikální kritice.“ *Gender, rovné příležitosti, výzkum*, Vol. 16, No. 2: 4–16. DOI: <http://dx.doi.org/10.13060/12130028.2015.127.2.216>

Co se děje s feministickou vědou a teorií v naší neoliberální akademické kultuře? Odpolitizovaly globální a domácí proměny sociálních hnutí a feministických akademických projektů protirasistické a transnacionální feministické intelektuální projekty a intelektuální projekty barevných žen? V tomto textu se zamýšlím nad tím, jak moje vlastní práce cestovala a co se ztratilo (a našlo) v překladu do různých kontextů. Díky tomu budu moci nabídnout několik úvah nad dopady neoliberální geopolitiky poháněné národní bezpečností a nad postmoderním intelektuálním rámováním transnacionální, intersekcionalní feministické teoretické a solidární práce. Konkrétně tvrdím, že způsob, jakým byla moje práce adaptována a rozvíjena v několika marginalizovaných akademických a aktivistických komunitách, nabízí cennou lekci nám všem, kdo se považujeme za feministky v univerzitním prostředí. Zdůrazňuje totiž limity postmoderních feministických projektů v neoliberálním akademickém prostředí.

V průběhu let se moje práce obecně soustřeďovala na dekolonizaci, zejména dekolonizaci feministické vědy a teorie. Argumentovala jsem proti povýšeneckému vědeckému pohledu, který s despektem pohlíží na marginalizované komunity žen na globálním Jihu a Severu. Místo toho jsem se zasazovala o to, aby se pozornost soustředila na historická a kulturní specifika v chápání komplexního aktérství těchto žen jako situovaných subjektů. Od raných 90. let 20. století moje práce stále více zdůrazňovaly potřebu systémových analýz, které by umožnily zkoumat širší vzorce a struktury nadvlády a vykořisťování. A bylo to v tomto kontextu volání po systémových analýzách, kdy jsem obhajovala nutnost budování odporu a solidarity napříč hranicemi. V dřívější

eseji (Mohanty 2003b) jsem odpověděla na nepřesný výklad mé práce, která má být údajně namířena proti všem formám zobecnění. Zde se věnuji souvisejícímu problému, totiž příkrému odmítání systémových analýz institucionálních procesů na základě toho, že jsou nutně redukcionistické a totalizující (někdy se také používá výraz modernistický). Ohrazuji se rovněž proti tvrzení, že systémové analýzy nemohou vzít v potaz interní konflikty, které narušují každý systém, každé fungování moci. V následujícím textu chci ukázat, že tato konkrétní postmoderní pozice má mnoho společného s nárůstem odpolitizovaných mnohočetností, které jsou znakem neoliberální intelektuální krajiny. Hrozí tak nebezpečí, že intelektuální kultura, která se tím vytváří, v důsledku přijme mocenské rozdíly a přetaví systémové projekty odporu do komodifikovaných, soukromých aktů revolty.

Během nedávné návštěvy okupovaných palestinských území, která byla součástí Solidární delegace domorodých a barevných žen, jsem narazila na limity a možnosti feministické kritiky napříč hranicemi (viz Abdulhadi et al. 2011). Jak jsem se dozvíдалa o koloniálních technologiích okupace, o spletitých genderovaných a rasových výkonech moci ze strany izraelského státu, více než kdy jindy jsem se utvrzovala v tom, že je potřeba teorie, která odpoví na základní otázky systémové moci a nerovnosti a která rozvine feministickou, protirasistickou analýzu neoliberalismu, militarismu a heterosexismu jako projektů budování národních států. Zpět v neoliberální, akademické a politické kultuře Spojených států amerických, kde je všechno „postněco“, však stojím tváří v tvář diskursivním posunům, které podmínky v Palestině zamlžují. Postmodernismus by hovořil

o fluiditě (a mobilitě) identit a subjektů osvobození, které odbourávají potřebu systémové kritiky útlaku. Postfeministické a postrasové diskursy by naznačovaly, že Izraelci (a Palestinci?) se posunuli za diskriminaci na základě genderu a rasy. Postintersekcionalita a některá postkoloniální, poststrukturalistická teoretická paradigmaty by poukazovala na nerelevantnost analýz systémových propojení institucionalizovaných procesů rasismu, (hetero)sexismu, nacionalismu a třídního vykořisťování v koloniálním projektu izraelské okupace. Žádný z těchto „post“ rámců ale není užitečný, když hledáme vysvětlení násilí, útlaku a věznění, které tvoří každodenní život Palestinců na územích v hranicích z roku 1948 a na okupovaném Západním břehu. Analýza genderového, rasového, kapitalistického, koloniálního projektu izraelského státu, mocně podporovaného americkou ekonomickou a vojenskou pomocí, musí zůstat v centru jakéhokoli palestinského feministického boje a v centru emancipační znalosti a teorií feministické solidarity.² Toto uznání omezení (a nebezpečí) „post“ v Palestině a ve Spojených státech amerických je klíčem k argumentům předkládaným v tomto článku.

Zbývá nám tedy v Palestině pouze modernistický (čti zastaralý) feministický emancipační projekt? Článek Mínoo Moallem (2006) je příkladem feministické kritiky, kterou shledávám pozoruhodně tvořivou. Reprezentuje postmodernistickou pozici, která přivádí teoreticky feminismu, kritických rasových studií a intersekcionalismu pod jednu střechu s protirasistickými, transnacionálními feministickými teoretickými. Je to ale také pozice hluboce znepokojující. Moallem shrnuje několik feministických textů, včetně *Global Critical Race Feminism* (Wing 2000) a *Feminism without Borders* (Mohanty 2003a), a tvrdí, že „modernistická feministická mezinárodní agenda“ (Moallem 2006: 345) je problematická ze dvou důvodů. Předpokládá druhé, totiž unifikovaný subjekt, který buď musí být zachráněn, nebo který musí být postaven do centra analýzy. A předpokládá také, že lokální a globální mohou být uzavřeny v kontrarativu antikapitalismu (nebo antiglobalizace), spíše než by se k nim přistupovalo jako k nesystémovým trhlinám a diskontinuitám.³

Tato kritika naznačuje, že metodologie, které zahrnují institucionální a systémovou analýzu moci, ukotvenou ve zkušenostech podřízenosti a odporu nejvíce marginalizovaných komunit žen, mohou být (jsou?) esencialistické a redukcionistické (nejsou postmodernistické, a tudíž jsou modernistické).⁴ Tato specifická postmoderní kritika není v několika zcela zjevných ohledech dostačující. Není totiž schopná vypořádat se s politikou kolonialismu a začlenit boj za národní osvobození a za sociální a ekonomickou spravedlnost, která tvoří podstatu palestinského feministického organizování a analýz současnosti. Tvrzení o modernismu a redukcionismu totiž nepokrývají vše, co lze říci o bojích za emancipaci a osvobození od systémového koloniálního útlaku. Zjevně existuje pluralita protirasistických, postkoloniálních, transnacionálních feministických

teorií. Množství feministického poznání se věnuje genderovým omezením a nebezpečím nacionalismu (což nesmí být zaměňováno s národním osvobozením). Jak ale ukazuje palestinský kontext, postmodernistická kritika, která je skeptická vůči systémové analýze institucionalizované moci a vůči dekolonizujícím metodologiím, které do středu boje za spravedlnost staví marginalizované zkušenosti (epistemologii barevných žen), je velmi zavádějící. Vysvětlení systémové povahy moci přece neznamena nepozornost vůči lokálním rozporům nebo kontextům boje. Právě naopak, takové sociálně-politické vysvětlení umožní rozpoznat trhliny a možnosti, které kontrahegemonní hnutí mohou využívat k tomu, aby budovala solidaritu napříč hranicemi.

Souběh těchto kritik s normalizovanými neoliberálními racionalitami pozdně 20. a raně 21. století vyžaduje nové posouzení. Existuje zde práh zapomínání, jak ho definuje Michel Foucault (1969, česky 2002), bod, kde jsou diskursivní formace transformovány? Kelly Coogan-Gehr (2011) ve své pronikavé analýze tvrdí, že vznik kategorií ženy třetího světa a barevné ženy v 80. letech 20. století vedl k vymístění a marginalizaci vědění afroamerických žen, což vytváří práh zapomínání ve feministické teorii.

V tomto článku chci vznést stejnou otázku. Vymezuje postmodernismus spojený s neoliberálními znalostními ekonomikami práh zapomínání, kdy je jeden konceptuální rámec (systémový a intersekcionalní) tiše začleněn nebo nahrazen jiným vynořujícím se rámcem, který zakrývá důležité vztahy moci? Zkoumám zde sblížení neoliberalismu a postmodernismu, které depolitizuje radikální teorii (povstaleckou znalost, jak ji raději nazývám já). Pro následující úvahy je relevantní analýza Coogan-Gehr, která zkoumá napětí mezi politikou teritoriality (lokace a identity) a politikou mobility (Foucaultův pojem kapilární politiky) ve feministickém teoretizování o rase v USA.

Neoliberální krajiny a depolitizace protirasistického feministického myšlení

Neoliberalismus proměnil materiální a ideologické podmínky, což má zásadní implikace pro radikální kritiku a povstalecké poznání. Neoliberalismus v raném 21. století je poznamenán praktikami vládnutí, které jsou založené na trhu (privatizace, komodifikace a nárůst rozdílů) na straně jedné a na straně druhé na autoritářských praktikách vězeňského státu poháněného národní bezpečností. Zatímco tedy neoliberální státy umožňují mobilitu a kosmopolitismus (cestování napříč hranicemi) některým ekonomicky privilegovaným komunitám, je to na účet kriminalizace a uvěznění (držení na místě) zbídačených komunit.⁵

Předcházející dekáda byla svědkem dramatických škrťů ve veřejném financování vzdělání a pokračující privatizace vysokého školství na celém světě (viz Hanhardt et al. 2010; Ayers, Ayers 2011). Julia Sudbury a Margo Okazawa-Rey (2009) argumentují, že neoliberální restrukturalizace vysokého školství si ochočila radikální znalost. Jak tvrdím výše, neoliberální intelektuální kultura může opravdu představovat

vat práh zapomínání pro feministické, protirasistické myšlení, které je ukotveno v radikálních sociálních hnutích 20. století. Radikální teorie se může skutečně stát komoditou ke spotřebě, která již nebude vnímána jako výsledek aktivistického poznání, případně nebude spojována s emancipační znalostí, ale může cirkulovat jako značka prestiže v elitistické neoliberální krajině.

Aby bylo možné vysledovat práh zapomínání protirasistického feministického myšlení, potřebujeme rozbor neoliberalismu a znalostní ekonomiky. Takový rozbor musí zformulovat kritiku korporátní racionality a pracovních praktik v univerzitním prostředí a ve fungování státních a transnacionálních institucí vládnutí a zároveň se také věnovat dopadu neoliberalismu na sociální hnutí. Neoliberální systémy vládnutí diskursivně konstruují veřejnou doménu zbavenou moci a historie útlaku, kde tržní racionalita nově definuje demokracii a kde se kolektivní odpovědnost zužuje na individuální vlastnosti (Giroux 2003). Taková normativní chápání veřejné sféry, kde je rozpoznatelné pouze osobní a individuální a politické již není předmětem polemik, jsou skutečně v srdci „post“ (feministických/rasových) diskursů. Co se například stane s klíčovým feministickým konstruktem „osobní je politické“, když politické (kolektivní veřejná doména politiky) je zredukováno na osobní? Je totiž obtížné nastolovat otázky útlaku a vykořisťování jako kolektivních, systematických procesů a institucí vládnutí, které jsou genderované a rasové, když neoliberální narativy znevýznamňují kolektivní zkušenost nebo redefinují tuto zkušenost jako komoditu určenou ke spotřebě. Pokud je veškerá zkušenost pouze individuální a sociální je vždy omezeno na osobní, feministická kritika a radikální teorie se jeví jako irelevantní, pokud tedy nekonfrontují právě tyto diskursivní posuny.

Neoliberální diskursivní krajiny v akademickém prostředí a ve státních a nadnárodních praktikách vládnutí jsou charakterizovány privatizací závazků sociální spravedlnosti radikálních sociálních hnutí od 60. let dál a související povstalecké znalosti (původně institucionalizované v ženských a genderových studiích, studiích rasy a etnicity atd.). Privatizace závazků rasové, třídní a genderové spravedlnosti vyžaduje, aby byla z veřejné domény odstraněna společenská důležitost rasismu, třídního útlaku a (hetero)sexismu jako institucionalizovaných systémů moci a nerovnosti a ty aby byly nahrazeny individuálními předsudky a psychologickými dispozicemi nebo výrazem „nenávisti“. Toto je vynikající příklad diskursivního posunu, práh zapomínání, kde jsou kritické feministické epistemologické nároky týkající se zkušenosti, jako „osobní je politické“, transformovány do privatizovaného pojetí individuální zkušenosti. Politické aktérství samo je zde předefinováno jako akt spotřeby a já bych argumentovala, že s teorií – feministickou a/nebo protirasistickou – je obchodováno jako s komoditou oddělenou od svého aktivistického ukotvení a závazků sociální spravedlnosti (Giroux 2003).

Provázané procesy privatizace, spotřeby a komodifikace teorie vedou k politice reprezentace a k politice přítomnosti

oddělené od moci a politické ekonomie vládnutí. Epistemologické a metodologické nároky feministického a protirasistického myšlení jsou přetaveny do privatizované politiky reprezentace, odstřižené od systematické kritiky a materialistické historie kolonialismu, kapitalismu a heteropatriarchátu (to, co Coogan-Gehr [2011] nazývá politikou teritoriality). Tato reprezentační, diskursivní politika genderu, rasy, třídy, sexuality a národa, odpojená od svého materiálního ukotvení, tak může být v institucionálních prostorech konzumována jednodušeji. Komplexní zaměření politické ekonomie (zdůrazňující moc a hierarchii) velké většiny feministické, protirasistické teorie je například redukováno na politiku reprezentace/přítomnosti/multikulturalismu nebo je viděno jako irelevantní v kontextu takzvané poststrasové/postfeministické společnosti. Proto jsou závazky týkající se rasové a genderové spravedlnosti, mezi jinými, na neoliberálních univerzitách překódovány jako politiky přítomnosti (nebo neškodné reprezentace různých rozdílů).

Podobné přivlastnění si feminismu v rozpínajícím se neoliberálním projektu je vidět také v odpolitizovaném pojetí odlišnosti, které mobilizují neoliberální státní režimy. Donna F. Murdock (2003) ukazuje, jak neoliberální stát závisí na feministických nevládních organizacích (NNO) a jejich teoriích genderu bez feministické kritiky mocenských vztahů. Takové odpolitizování feministické teorie je základem rétorických závazků k genderové spravedlnosti, které aktivně vymazávají odpovídající závazky ke společenské proměně. Murdock přesvědčivě argumentuje, že neoliberální stát využívá diskursu genderu a rozvoje k tomu, aby se pojistil proti radikální feministické kritice, čímž tuto politiku delegitimizuje a ochočuje. Stát se tak stává postfeministickým ještě předtím, než feministky dosáhly genderové spravedlnosti!

Privatizace a odpolitizování závazků sociální spravedlnosti prostřednictvím politiky reprezentace v neoliberálních krajinách vyžaduje zásadní zploštění odlišnosti. Bronwyn Davies a Peter Bansal (2010) argumentují, že neoliberální systém vládnutí vytváří generické instituce a generické subjekty a zároveň systematicky odbourává vůli ke kritice. Znalostní projekty jsou odstřiženy od svého lokálního a historického ukotvení a jsou nově napojeny na globální trh. Díky tomu se „toto místo“ stává „jakýmkoli jiným místem“ a „tento subjekt“ se stává „jakýmkoli dalším subjektem“ (Davies, Bansal 2010: 14). A je to přesně toto zploštění odlišnosti v neoliberální znalostní ekonomice, které by nás všechny mělo zajímat. Transformace závazku genderové a rasové spravedlnosti do diskursů reprezentace a praktik diverzity a multikulturalismu v akademickém prostředí USA je skvělým příkladem. Pokud si mají feministické badatelky uchovat svoje závazky k genderové, rasové a sexuální spravedlnosti (středobod radikálních, systémových, intersekcionalních, protirasistických feministických projektů), musejí se/musíme se plně soustředit na pojetí diverzity, která přijímají generické koncepce odlišnosti, jež jsou zploštělé, privatizované a zbavené kritiky moci.

Katharyne Mitchell (2003) zkoumá průniky mezi státní formací, ekonomickou organizací a vzdělávacími systémy v zemích s velkými populacemi emigrantů, jako jsou Velká Británie, Spojené státy americké a Kanada. Analyzuje přitom posuny od multikulturalismu a etického liberalismu jako klíčových národních narativů unifikace v období od 60. do raných 80. let k tomu, co nazývá „strategickým kosmopolitismem“. S tím, jak transnacionální, neoliberální krajina globální konkurence přestrukturovala občanství v 90. letech 20. století, strategický kosmopolitismus začal být spojován se zmenšujícími se sociálními státy, privatizací a kulturou efektivity a odpovědnosti. Radikální politika odlišnosti a hnutí za sociální spravedlnost 60., 70. a 80. let dvacátého století se posunuly k nic neohrožující správě společenské smlouvy a individuální patriotismus zatemnil robustní pojetí kolektivního a veřejného dobra. Když tržní logika ukotvená v neoliberálním systému vládnutí infiltruje znalostní projekty na univerzitách a vůle ke kritice buď úplně chybí, nebo je trestána, jsou důsledky pro radikální barevné ženy a pro transnacionální protirasistické feministické projekty hroživé.⁶

Konzervativní akademici, znalci médií, populární časopisy a noviny začali hovořit o postfeministické a postrasové společnosti přesně v době, kdy projekt neoliberální restrukturalizace vzdělání začal sílit všude na světě. Tento posun ve slovníku od feminismu k postfeminismu a od rasy (a rasismu) k postrase (a postrasismu) v populární kultuře měl znamenat posun od „starých“ forem dominance a nerovnosti, jako jsou rasismus, sexismus a (hetero)patriarchát. V postrasovém, postfeministickém světě tak samotné kategorie genderové a rasové odlišnosti již neznamenají sociální hodnoty nebo mocenské hierarchie, jde spíše o „tržní niky“ (Giroux 2003: 209). Podobně je posun k překonání intersekcionalních přístupů směrem k postintersekcionalním postojům analogický posunu k postrase a postfeminismu. Postmoderní skepse aplikovaná na intersekcionalitu proměňuje to, co bylo původně přesvědčivou teorií provázaných struktur a nerovností moci do inertní teorie identity, která zdůrazňuje odlišnost na úkor toho, co je společné, na úkor koalice a boje.

Feministické akademičky zkoumaly neoliberální rasismus a ideologické přetvoření rasové spravedlnosti jako barvoslepost, která vede k normalizaci tržní demokracie a k privatizovanému pojetí aktérství. Analýza Rachel Luft (2009), jež se zaměřuje na zplošťování odlišností v diskurzech barvosleposti, naznačuje, že společenské popírání předsudků je v politické krajině USA doprovázeno popíráním celé historie strukturální přítomnosti rasy a rasismu. Brenda R. Weber (2010) si všímá toho, že soulad postfeminismu a neoliberalismu dává přednost podnikatelskému úspěchu a ideologii individuálního aktérství jako řešení společenských problémů, čímž se aktivně podkopávají formy politické solidarity, které jsou základem feministických a rasových bojů za spravedlnost. Weber argumentuje, že postfeministický, neoliberální narativ normalizuje pohled, že každá žena je jen sama

za sebe, že se musí postarat sama o sebe a nepotřebuje podporu financovanou z daní nebo komunální solidarity. Výsledkem je privatizace odlišnosti, depolitizace hierarchie a úzce definované aktérství, které není v souladu s kolektivními formami boje za sociální spravedlnost.

Ve své zásadní analýze právníckého akademického prostředí Margaret Thornton (2003) říká, že neoliberální racionality doprovázené manažerským diskursem diverzity (spíše než rozporuplnými realitami genderové a rasové nespravedlnosti) mají zásadní dopad na udržitelnost radikálních feministických a kritických rasových projektů v akademickém prostředí. Brenda Weber (2010) podobně argumentuje, že postfeminismus a neoliberalismus sdílí logiku „ideologické neutrality“ (s. 126), což vede k odmítnutí feminismu jako společenského projektu ve prospěch marketingu vlastní identity, která je v souladu se sociálními normami.

Abych ukázala, jak privatizace a management odlišnosti v kontextu postfeministických, postrasových diskursů ovlivňuje přeshraniční cestování radikálních feministických a protirasistických projektů, zaměřím se v další části na to, jak moje vlastní myšlení cestovalo do tří rozdílných geografických/národních prostorů – Švédska, Mexika a Palestiny. Soustředím se zde hlavně na svoji práci, protože poukazuje na některé zajímavé přeshraniční dialogy. Podobná analýza by ale mohla být provedena na radikálních myšlenkách z mnoha jiných zdrojů a kontextů. Tato analýza mé práce a rozsáhlé rozhovory s feministickými badatelkami-aktivistkami na daných místech reprezentují boj za genderovou spravedlnost, který je ukotvený ve svém místě, a ukazuje, jak jsou myšlenky využívány nebo zneužívány, rozvíjeny, rozšiřovány a obohacovány ve vztahu ke konkrétním geopolitickým kontextům a komunitám.

Feminismus napříč hranicemi: Geopolitické překlady

Moje vědecká práce a aktivismus v posledních třech dekadách měly za cíl budovat genderovou, třídní a rasovou spravedlnost, přičemž tato práce byla čtena a chápána různými způsoby, které se měnily podle materiálních podmínek a místních kontextů.⁷ Využití a překlady mé práce, jak se utvářejí v konkrétních místech, komunitách a feministických projektech, ilustrují produktivní adaptace dekolonizujícího protirasistického feministického myšlení na straně jedné, a stejně tak úskalí sblížování postmoderního feminismu a neoliberální logiky v akademickém prostředí na straně druhé.

Byly to zejména dva moje články, které překročily různé hranice: „Očima Západu: Feministický výzkum a koloniální diskursy“ („Under Western Eyes: Feminist Scholarship and Colonial Discourses“, Mohanty 1986, česky 2007) a „Ještě jednou k textu ‚Očima Západu‘: Feministická solidarita prostřednictvím antikapitalistických úsilí“ („‘Under Western Eyes’ Revisited: Feminist Solidarity through Anticapitalist Struggles“, Mohanty 2003b, česky 2007). Reflexe recepce těchto textů v daném místě a jejich kritického rámová-

ní osvětluje cestování teorií, totiž politiku (a komodifikaci) cestování teorií přes sociální/kulturní a národní hranice.

Posun od „Očima Západu“ k „Ještě jednou k textu ‚Očima Západu‘“ odkazuje k mému explicitnímu potýkání se se vzestupem neoliberalismu a normalizací korporátních praktik v akademickém prostředí. Rozšíření těchto prací v různých geopolitických kontextech odkrývá spoluvinu feminismu na etablování imperiálních a kapitalistických/neoliberálních projektů a poukazuje na limity znalostních projektů v akademickém prostředí. Signalizuje zároveň pokračující relevanci systémových analýz dekolonizace a odporu v transnacionální feministické praxi. Očima Západu bylo napsáno z mé lokace pedagožky pracující na částečný úvazek v akademickém prostředí Spojených států amerických, imigrantky z „třetího světa“ na elitní instituci. „Ještě jednou k textu ‚Očima Západu‘“ bylo napsáno o patnáct let později a ukazuje posun v mé vlastní lokaci do pozice profesorky ženských a genderových studií v méně elitní, nicméně stále převážně bílé vysoké škole humanitního zaměření. „Očima Západu“ je intervencí, která se explicitně věnuje kolonizujícímu gestu feministického vědění o ženách z třetího světa. Text byl napsán zevnitř živoucí politické a vědecké komunity radikálních protirasistických, transnacionálních barevných žen USA a velkého a stále rostoucího objemu feministických prací z globálního Jihu. Článek byl ukotven ve zkušenosti marginalizace (a kolonizace) znalostí a intelektuálního aktérství barevných imigrantek ve Spojených státech amerických. Šlo jak o kritiku univerzalizujících a kolonizujících tendencí ve feministických teoriích, tak o metodologickou intervenci, která argumentovala ve prospěch historizujícího a kontextualizovaného feministického poznání. „Očima Západu“ mělo jasný politický záměr a bylo napsáno v kolektivní solidaritě s protirasistickými, feministickými aktivistickými projekty napříč kulturami 80. let 20. století.

Poučná je sama publikační cesta textu „Očima Západu“. Text byl totiž nejprve časopisem *Signs* zamítnut. Jeden externí čtenář si stěžoval, „proč jste tímto textem promarnili můj čas? Neříká nic hodnotného!“⁹ Článek byl následně publikován v roce 1986 (a vydán s vročením 1984) levicovým časopisem literárních a kulturních studií *boundary 2*. Okamžitě si ho všiml britský feministický časopis *Feminist Review* a následně jej přetiskl. Zároveň byl přeložen a publikován v německých a nizozemských feministických časopisech. „Očima Západu“ se tak dostalo do amerického akademického prostředí přes Evropu. Od jeho publikování v roce 1986 byl text „Očima Západu“ přetištěn v mnoha antologiích feministických, postkoloniálních, regionálních, rozvojových a kulturních studií a přeložen byl do více než dvaceti asijských, latinskoamerických a západo- i východoevropských jazyků. V posledních pětadvaceti letech tento článek cestoval široce napříč mnoha disciplinárními, národními a jazykovými hranicemi. Je používán jako povinná četba v mnoha oborech od antropologie a mezinárodních vztahů po literární a vizuální studia.

Na rozdíl od „Očima Západu“ znamená článek „Ještě jednou k textu ‚Očima Západu‘“ nejen posun v mojí vlastní lokaci v akademickém prostředí USA, ale také odlišný intelektuální/politický moment produkce znalosti v souvislosti s tím, jak neoliberalismus proměnil materiální podmínky vysokého školství ve Spojených státech amerických i v dalších zemích světa. Můj status profesorky ženských a genderových studií s přístupem k jisté míře institucionální moci a mezinárodnímu obecenstvu byl zjevně klíčový pro to, jak byl text „Ještě jednou k textu ‚Očima Západu‘“ přijat a jak cestoval napříč hranicemi (tentokrát si časopis *Signs* text vyžádal). Článek byl ale také psán jako intervence do interkulturního feministického vědění. Mým cílem byla částečně i snaha odpovědět na to, jak byly moje dřívější práce (včetně „Očima Západu“) vstřebány hegemonickou intelektuální kulturou postmodernismu. Šlo mi zvláště o to vypořádat se s tím, že materialistický základ diskursivní analýzy moci a výzva k pozornosti vůči specifikům, historicitě a rozdílům mezi ženami v marginalizovaných komunitách byly přepsány do něčeho, co bylo popisováno, dosti podivně, jako podpora pro teoretický a metodologický důraz na „lokální“ a „partikulární“, a tudíž proti všem formám generalizace. Zejména toto konkrétní mylné chápání mé práce ignorovalo materialistický důraz na „společný kontext boje“ (Mohanty 2003b: 507) a podkopalo možnost solidarity napříč odlišnostmi.¹⁰

Jako moje dřívější práce se „Ještě jednou k textu ‚Očima Západu‘“ zaměřuje na dekolonizaci feminismu, politiku difference a vzájemnosti a na specifikaci, historizaci a propojení feministických bojů. Problematické čtení mé rané práce znamenalo, že materiální a historické návaznosti, které byly důležité pro můj argument předložený v článku „Očima Západu“, byly ztraceny v překladu a spolu s tím i hluboká kritika západní feministické teorie, která volala po revizi přístupu k interkulturní práci v kontextu rasistického a koloniálního dědictví. „Ještě jednou k textu ‚Očima Západu‘“ proto bylo napsáno s cílem věnovat se těmto ztrátám a odpolitizování mého původního projektu. Mým cílem bylo zároveň i vytvořit formy feministického teoretizování pro začátek 21. století, feministickou antikapitalistickou kritiku, která bude radikálním zásahem do neoliberální akademické kultury a korporátního akademického prostředí a která souzní se vzestupem antiglobalizačních solidárních hnutí po celém světě.

Zatímco „Očima Západu“ bylo napsáno z osobního a institucionálního prostoru kolonizace a marginalizace v rámci západního feminismu a akademického prostředí USA, práce „Ještě jednou k textu ‚Očima Západu‘“ byla napsána na základě zkušenosti s bojem proti neoliberální kultuře a postmodernistické hegemonii v establishmentu feministické teorie a kateder ženských a genderových studií. Oba články považuji za akty opozice proti produkci feministické znalosti ve Spojených státech amerických. V roce 2003 bylo „Ještě jednou k textu ‚Očima Západu‘“ také povstaleckou znalostní praktikou, která si nárokovala antikapitalistický a antiimperialistický feministický prostor ve středu kor-

porátního akademického prostředí a napadala neoliberální přisvojení si genderu, rasy/ethnicity a sexuality jako „disciplinovaných“ předmětů studia. Nepožadovala jsem hlas pro „ženy z třetího světa“ v akademickém prostředí, protože to už se tak jako tak dělo ve větších antirasistických komunitách feministek/barevných žen a bylo to již obrušováno neoliberální intelektuální kulturou.

Moje autorské záměry ale nemohou kontrolovat to, jak je moje práce čtena. Závěrečná část tohoto článku proto mapuje, jak byla moje práce na různých místech přijímána a jak překračovala hranice. „Očima Západu“ rezonovalo s čtenáři a čtenářkami, kteří jej četli z pozice imigrantů, žen z třetího světa nebo barevných žen v akademických a aktivistických kruzích, kde má svůj význam omezená politika znalosti, kterou „Očima Západu“ kritizuje. Text „Ještě jednou k textu ‚Očima Západu‘“ byl přijat intelektuály a intelektuálkami, učiteli a učitelkami a aktivisty a aktivistkami v antikapitalistických, antiglobalizačních, materialistických feministických komunitách. Oba články byly nicméně také interpretovány mylně. V kontextu neoliberální, postmoderní/poststrukturalistické kapilární politiky mobility byly obě práce až příliš rychle čteny jako esencialistické a zjednodušující. Tyto cesty ale nakonec rovněž rozkrývají limity „post“ přístupů v projektech tvorby znalosti.

Mapování místně ukotvených znalostí a výměn feministického myšlení

Arturo Escobar (2008) tvrdí, že teorie difference cestují mezi místně ukotvenými významy a realizacemi eurocentrické/koloniální globality. V rozboru geopolitiky znalosti Escobar správně podotýká, že „dynamika imperiální globality a jejího režimu koloniality“ je „jedním z nejvýznamnějších rysů moderního koloniálního světového systému na začátku 21. století“ (Escobar 2008: 4). Brazílská feministka Claudia de Lima Costa (2006) rámuje geopolitiku znalosti ve vztahu k nerovné migraci analytických kategorií přes hranice, v procesu, který zapřičiňuje to, že některá znalost je tím, jak cestuje do různých hemisfér, „ztracena v překladu“. Costa tvrdí, že v závislosti na místě mají analytické kategorie různé racionality, a studuje cestování teorií zkoumáním toho, jak základní feministické koncepty jako gender a barevné ženy putovaly mezi feministickými prostory hispánských žen v USA a latinskoamerickými feministickými prostory. Jak Escobar, tak Costa přitahují naši pozornost k historickým rozdílům mezi Severem a Jihem a ke koloniální zpronevěře a špatným překladům místně ukotvených teorií difference. Oba trvají na potřebě reflektovat výměnu teorií v neoliberální krajině, které vládne globální kolonialita a eurocentrická globalita. Richa Nagar (2002) pak píše o „cestujících teoriích“ a ptá se po odpovědnosti a politických závazcích v teoretických jazycích a rámcích mobilizovaných transnacionálními feministickými badatelkami a badateli (srov. Alvarez 2000).

V návaznosti na tyto myšlenky o vztahu mezi místně ukotvenými znalostními praktikami a přeshraniční výmě-

nou teorií dále zkoumám to, jak byly moje myšlenky čteny, chápány a využívány ve Švédsku, Mexiku a Palestině. V každém prostoru jsou moje práce dostupné v angličtině a v překladu (do švédštiny, španělštiny a arabštiny). Ačkoli moje práce cestovaly také do dalších oblastí, rozhodla jsem se zaměřit právě na tato místa, protože mi to umožňuje zkoumat různé úrovně účasti a spolupráce s kolegyněmi na těchto územích. Můžu se proto věnovat otázkám překladu a výměny konceptů stejně jako své vlastní odpovědnosti vůči myšlenkám a komunitám, se kterými pracuji.¹¹ U každého místa začnu krátkou diskusí o dopadu neoliberalismu a globální koloniality na znalostní ekonomiku a závazky genderové spravedlnosti. Poté se věnuji tomu, jak byla moje práce využita kolegyněmi feministkami, které jsou zapojeny do bojů za genderovou, třídní a rasovou spravedlnost v jejich vlastních lokálních/globálních kontextech. Diskuse o mé práci a o tom, jak je v těchto místech přijímána feministickými aktivistkami a akademičkami, naznačuje, proč je systémová analýza dekolonizace tak důležitá pro feministické komunity – napříč hranicemi.

Švédsko je zajímavým příkladem neoliberálních genderových pletek. Je předkládáno jako jedna z nejprogresivnějších zemí z hlediska politiky genderové rovnosti a švédský genderový diskurs je příkladem blízkých vazeb mezi státem, feministkami z neziskové sféry a akademickými feministkami (Lykke 2004; Liinason 2006, 2010, 2011). Již od 90. let jsou projekty ženských a genderových studií úzce provázány s politikami rovných příležitostí švédského státu. Mia Liinason argumentuje, že koncept genderu je reprodukován s cílem ustavit progresivní příběh úspěchu (genderové rovnosti) národa. Podobně argumentovaly Nina Lykke, Christine Michel a Maria Puig de la Bellacasa (2001), když tvrdily, že od 90. let poskytují politiky Evropské unie politickou a ekonomickou legitimitu genderové rovnosti na národní úrovni, což vede k provázání institucionalizace ženských a genderových studií s národními projekty genderové rovnosti. Dopad neoliberalismu na programy ženských a genderových studií v Evropě v sobě nese posun od radikální feministické kritiky k důrazu na práci orientovanou na politiku, která vytváří „rovnopříležitostní experty a expertky“ (s. 115).

V posledních dekádách tak rozvoj protirasistického a postkoloniálního feministického myšlení ve Švédsku (de los Reyes, Molina, Mulinari 2002; Mulinari, Rathzel 2007) vedl k novátorskému výzkumu rasových a třídních parametrů švédské „genderové rovnosti“. Diana Mulinari a její kolegyně a kolegyně (Mulinari a kol. 2009) čerpají z konstrukcí intersekcionality a postkoloniálního feminismu a ukotvují své studie na poli postkoloniálního nordického feminismu. Tyto studie zkoumají pojetí nordické bělosti, imigrační politiky a centrálnost rasy a ethnicity ve veřejném prostoru. Švédské feministické debaty o intersekcionalitě a postkoloniálním feminismu jsou živoucí a multidimenzionální zároveň. Z tohoto důvodu pro mě bylo opravdu zajímavé podívat se na to, jak byla moje práce využita, a sledovat boje,

kteřé díky tomu bylo možné bojovat v období, kdy se neoliberalismu podařilo získat si ve švédském státě, akademickém prostředí a feministickém hnutí silné místo.

Kniha *Feminism without Borders* byla do švédštiny přeložena v roce 2007. Citace své práce jsem schopná sledovat pouze v angličtině (což – připouštím – je velké omezení), a tak jsem antirasistické, postkoloniální feministické badatelce Dianě Mulinari položila několik přímých otázek, které se týkaly dopadu mé práce ve Švédsku.¹² Její hodnocení ukazuje, že konstrukty a teoretické/metodologické aspekty mé práce, které byly produktivně využity, zahrnují kritiku eurocentrických a kolonizujících diskursů západní feministické teorie, důležitost rasové a třídní intersektionality, politiku lokace v bojích žen na globálním Jihu a barevných žen ve Spojených státech amerických (epistemologie barevných žen) a antikapitalistickou feministickou analýzu a chápání solidarity napříč hranicemi. Podle Mulinari tato témata rezonovala v akademickém prostředí, umění a kulturní produkci i v antirasistickém aktivismu.¹³

Mulinari nicméně také pojmenovala „chybné výklady“ mé práce, ke kterým dochází „v procesech přisvojování si ... poté, co je Mohanty uznána jako totemický symbol, (přes to všechno) „centrum“, (bílé) autorky a autoři nadále dělají bělost jako obvykle a zřídka analyzují nedostatek barevných žen v dynamikách produkce znalosti.“¹⁴ Její prozíravé poznámky osvětlují dopad neoliberalismu na antirasistické feministické projekty a to, jak je moje práce přisvojována prostřednictvím citační politiky (používání Mohanty jako „totemického symbolu“) v rétorickém gestu, které je odpojeno od systémové a materiální analýzy moci. I když tedy moje práce měla zásadní dopad na švédské intelektuální, kulturní a aktivistické kruhy, Mulinari sleduje „přisvojování si“. „Děláním bělosti jako obvykle“ pašuje hegemonní feministická produkce znalosti přes hranice antirasistické feministické vědění, ochočuje si epistemologii barevných žen způsoby, které ji buď vymazávají, nebo ji asimilují do eurocentrické feministické globality. Jde o mocný příklad toho, jak reprezentační politika, která je typická pro neoliberální prostory, zvládá vymazat základní teoretické a metodologické výzvy dekolonizace – téma, které je ústředním bodem mé práce.

Feministické poznání v Latinské Americe odhaluje jiné aspekty omezení a možností cestujících teorií. Práce Claudie de Lima Costy (2000, 2006) mi poprvé představila diskusi o tom, co je „ztraceno a nalezeno“ v překladu feministické teorie napříč hranicemi. Costa tvrdí, že cestování teorií a globální export feministických konceptů napříč hranicemi musí být chápáno ve vztahu k dominantním a podřízeným institucionálním konfiguracím a historiografiím napříč předělem Sever/Jih. Costa se sice zaměřuje specificky na překlady mezi hispánským feminismem v USA a latinskoamerickým feminismem v Jižní Americe, její teoretické postřehy o možné nepřeložitelnosti určitých konceptů, jako je pojem barevné ženy, či o nerovné migraci základních konceptů, jako je gender, jsou důležité pro chápání toho,

jak moje vlastní práce překračuje geopolitické intelektuální prostory. Její diskuse o tom, jak „gender“ nahrazuje „feminismus“ v brazilském akademickém prostředí, nachází odezvu u Liinason (2010), která analyzuje to, jak „gender“ ve švédském kontextu nahrazuje „ženy“. Obě naznačují asimilaci a ohočení feminismu v neoliberálním akademickém kontextu. Pokud se zaměříme specificky na Ekvádor a Brazílii, Lynne Phillips a Sally Cole (2009) popisují dva nesourodé „překlady“ feminismu v éře pozdního neoliberalismu, jeden vznikající zespoda a druhý shora (s. 187). Feminismus „kolem OSN“ představuje přístup k genderové rovnosti, který je ukotven v systémových návrzích globální agendy (s. 187). Feminismus „jiného světa“ je ukotven v decentralizovaném, spolupracujícím a různorodém antiglobalizačním hnutí (s. 187). Každý z těchto přístupů identifikuje kontexty, ve kterých nachází jak věrné překlady povstalecké znalosti, tak překrucující přivlastňování.

V mexickém kontextu použily badatelky jako R. Aída Hernández Castillo (2002, 2010), Anna Sampaio (2004) a Michelle Téllez (2008) moji práci k tomu, aby dostaly do popředí aktérství chudých a domorodých žen. Čerpají přitom z konceptů opozičního vědomí, které je ukotveno v životech jedněch z nejvíce marginalizovaných komunit žen, a naznačují možnosti feministické solidarity a aliancí napříč hranicemi.¹⁵ Pojem diskursivního kolonialismu používají k tomu, aby kritizovaly hegemonní mexický feminismus z epistemologických pozic domorodých žen v Mexiku. Jak poznamenává Hernández Castillo, moje práce byla užitečná zejména při formulaci kritik hegemonního městského feminismu:

Kritika diskursivního kolonialismu feminismu, kterou rozvíjí Mohanty, byla aplikována na strategie hegemonního městského feminismu vůči domorodým ženám [...]. Koncept diskursivního kolonialismu byl použit v odkazu na mocenské dopady, které může mít reprezentace domorodých žen a afro-hispánských žen „jako obětí“ na životy a boje těchto skupin. Také koncept transkulturní feministické práce a politiky solidarity byl použit k přemýšlení o potřebě vytvářet spojení a aliance mezi různými ženami v tomto těžkém historickém momentu militarizace (ve jménu války proti drogám) a kriminalizace sociálních hnutí.

Teoreticko-politická práce Chandry Mohanty přispěla k rozvoji myšlení domorodých žen, které zpochybňuje etnocentrické vize akademického a politického feminismu v Mexiku a ukazuje jeho obtíže s chápáním toho, že podřízenost a genderová nerovnost nejsou izolované, ale protínají se s etnickým vyloučením, třídou, rasou, náboženstvím atd. Mohli bychom říci, že [její práce] postavila mimo centrum hegemonní koncepce genderu, čímž přispěla k rekonceptualizaci pojmu genderu jako mnohadimenzionální kategorie. Mayské intelektuálky a intelektuálové z Guatemaly v dialogu s prací [Mohanty] volají

po uznání toho, že existují různé způsoby, jak pojmenovat identity a genderové projekty v konstelacích aktérů a hnutí různorodé a nerovné Latinské Ameriky.¹⁶

Hernández Castillo (správně) říká, že adekvátní kritika kapitalismu v Latinské Americe se musí vztahovat k diskusi o globalizaci vězeňského státu. A přesně určuje partikulární kontexty, ve kterých bývá mylně vykládána má práce: „Některé městské mexické feministky se domnívají, že první článek generalizuje „bílý, městský feminismus“, čímž opakují stejné chyby, které článek kritizuje tím, že homogenizuje akademický feminismus.“¹⁷ Tato kritika homogenizace akademického feminismu je ukotvena ve známých postmoderních argumentech, kde „rozdíly uvnitř“ vždy přetrumfnou kritické analýzy dominantních diskursů. To pak vede k odmítání existence hegemonního feminismu, což má systematické dopady na marginalizované komunity. Proto jsou ty aspekty mé práce, které jsou užitečné pro domorodé a mayské feministické intelektuálky v jejich snaze identifikovat diskursivní kolonialismus mexického akademického a politického feminismu a volání po sebeprezentaci domorodých žen, zavrhovány na základě kritiky, která odmítá uznat svoji vlastní hegemonní vůli po moci v neoliberalní postmoderní kultuře mexického feminismu a latinskoamerického akademického prostředí. V privilegovaných kruzích je moje kritika moci hegemonního feminismu z pozic epistemologického prostoru marginalizovaných komunit žen čtena mylně jako politika reprezentace, která se primárně zaměřuje na rozdíly uvnitř akademického feminismu. A tak zatímco mě ty, které analyzují moc a systematicky demystifikují globální kapitalistické a neokoloniální procesy z epistemického místa chudých a marginalizovaných komunit žen, chápou dobře, hegemonní verze feminismu, kterým jde o privilegia, mají tendenci číst moji práci mylně. Tyto vzorce jsou také rozpoznatelné v palestinském kontextu, ke kterému obrátím svoji pozornost nyní.

V kontextu palestinského ženského hnutí je neoliberalismus pocíťován velice silně. Vzhledem ke koloniální okupaci a naléhavé potřebě národního osvobozenického boje upozorňují mnohé palestinské feministické badatelky-aktivistky jako Islah Jad (2007, 2009) a Eileen Kuttab (2008, 2010; viz též Johnson, Kuttab 2001) na NGOizaci palestinského ženského hnutí v období po dohodách v Oslu. Od první intifády se vlivem neoliberalismu a koloniální okupace stalo palestinské ženské hnutí závislé na financování prostřednictvím donátorských neziskových organizací, což vedlo k profesionalizaci sociálních hnutí. Jad (2007) argumentuje, že tato NGOizace vedla ke kooptaci občanských sociálních hnutí, která představovala přímou výzvu okupaci, a ta se začala zaměřovat na politické změny týkající se konkrétních témat. Kuttab (2008, 2010) také zkoumá, jak neoliberalní globální rámce ovlivnily palestinský feminismus po dohodách v Oslu, a tvrdí, že od 90. let 20. století posunují profesionalizované feministické NNO místní zaměření od provázanosti genderového a národního osvobození k me-

zinárodnímu zaměření na genderovou rovnost. Podle Jad vstoupila má práce do palestinské intelektuální/politické feministické komunity právě v tomto kontextu depolitizace a profesionalizace občanských feministických bojů:

Vaše práce přišla do Palestiny v momentě, kdy diskurs „mírového vyjednávání jako jediné možnosti“ začal dominovat po prvním palestinském lidovém povstání v roce 1987. Vaše práce hodně pomohla při dekonstrukci tohoto hegemonního diskursu, který pracoval na marginalizaci toho, co bychom mohli nazvat „doma vypěstovaným feminismem“, který není poháněn novým liberálním a univerzálním diskursem ženských práv. Vaše práce byla základem, který nám pomohl bránit naše vlastní pojetí „militantního feminismu“, jenž se snaží osvobodit zemi a ženy zároveň.

Myslím, že Vaše práce jednou provždy dekonstruovala koncept „sesterství je globální“. Místo toho jste založila „sesterství“ na základě solidarity a odporu vůči impériu a globálnímu kapitalismu a otočila jste tendenci vidět soudobý feminismus jako „apolitický“ a úzce zaměřený na „ženy“ v izolaci od jejich kontextu.¹⁸

Na rozdíl od Mulinari a Hernández Castillo Jad kategoricky říká, že moje práce „zde vůbec nebyla čtena mylně, právě naopak, dala nám obrovskou energii vzít si zpět ‚militantní feminismus‘ a velmi nám pomohla zdiskreditovat tábor ‚mírových vyjednávání‘, který s pomocí donátorského financování úporně pracoval na ‚přinucení izraelských a palestinských žen‘ budovat mír na základě předpokladu, že feminismus je sám schopný dělat divy. Vaše práce nám vrátila ducha odporu na základě solidarity.“¹⁹ I v tomto případě zhodnocení dopadu mé práce ze strany Jad nasvědčuje, že migrace konceptů jako diskursivní kolonizace, antikapitalismus, antiimperialistický feminismus a solidarita na základě vzájemnosti a odpovědnosti je v palestinském kontextu zcela zásadní. Jad souhlasí s Mulinari a Hernández Castillo, že nejdůležitější příspěvek mé práce leží v dekolonizaci znalosti, politice difference a vzájemnosti a v historizaci a specifikaci ženských bojů a identit v kontextu antikoloniálních, antikapitalistických bojů v neoliberalní globální kultuře.

Mulinari, Hernández Castillo i Jad moji práci situují v kontextu mocných rozporů v transnacionální feministické praxi, díky čemuž moji práci vnímají jako kritickou intervenci proti hegemonním akademickým/politickým feministickým formacím. Vytvářejí diskursivní prostor pro dekolonizaci feministických hegemonií tím, že přiznávají epistemické privilegium nejmarginalizovanějším komunitám žen. Všechny tři myslitelky-aktivistky tak ve svém vlastním kontextu rozvíjejí jeden z hlavních teoretických a metodologických bodů mé práce, totiž důraz na dekolonizaci feministického myšlení a teorií a na epistemologii barevných žen. Epistemologie barevných žen proto vznáší otázky připsování rasových identit a politiky ve vztahu

k rasovým/etnickým migrantkám do norských a švédských feministických diskursů, otázky bojů domorodých žen a jejich aktérství do latinskoamerických feministických střetů a otázky palestinské feministické militantnosti a aktérství do diskursů míru a usmíření v izraelsko/palestinském feministickém kontextu.²⁰ Každá z nich identifikuje systémové analýzy dominance a odporu jako klíče k radikální feministické praxi: rasismus a antikapitalistické/odborové hnutí (Švédsko), kolonialismus a rasismus/domorodé aktérství (Mexiko) a kolonialismus/militantní místní feminismus (Palestina). Je důležité, že tyto komunity, které shledávají moji práci důležitou ve všech třech prostorech (imigrantském, domorodém, barevném), nacházejí rovněž svůj odraz ve Spojených státech amerických, což opět zdůrazňuje důležitost systémové analýzy kolonizace a odporu a zároveň naznačuje limity „post“ přístupů.²¹

Je to ovšem právě moc dekolonizovaného feministického myšlení, ukotveného v epistemologii barevných žen, ponořeného do systémové analýzy, co se snaží globální kolonialita potlačit. Tento článek jsem začala diskutovat o neoliberální intelektuální krajině a privatizaci a depolitizaci závazků genderové a rasové spravedlnosti prostřednictvím ohození feministického myšlení ve státních a transnacionálních praktikách vládnutí, v akademických/institucionálních kulturách a v transformaci sociálních hnutí do sociálních kontraktů poháněných donátory. Jedním z primárních aspektů této diskuse byla privatizace sociálních rozdílů a individualizace zkušenosti, zhroucení myšlenky kolektivity do osobního a transformace moci a politického aktérství do spotřeby.²²

Jak ozřejmuje tento krátký průzkum přijímání mé práce v hegemonních a kontrahegemonních místech, uvnitř těchto neoliberálních intelektuálních krajin skutečně existuje práh zapomínání intersekcionalních, systémových protirasistických feministických projektů. Nahodilé šíření příliš obecného postmodernistického skepticismu vůči veškeré sociální a politické teorii by neoliberální agendě posloužilo velmi dobře.²³ Neoliberální privatizace a přizpůsobení si závazků sociální spravedlnosti může jít ruku v ruce s postmodernistickým/poststrukturalistickým rozpuštěním systémové kritiky struktur a institucí, která je patrná v intersekcionalních, transnacionálních materialistických feministických střetech. Takové zpronevěření se naší politice nám připomíná, že je vždy důležité obrátit svoji kritiku privilegovanosti vůči sobě samým. Rozpuštění systémové analýzy barevných a transnacionálních feministických projektů do čistě diskursivních (reprezentačních) analýz rozkolů, tekutosti a diskontinuit, které jsou symptomatické pro poststrukturalistickou kritiku, přispívá k práhu zapomínání materialistických protirasistických feministických projektů, které si berou na mušku státní a další vládní instituce. Toto nebezpečí přivlastnění si radikálních barevných a transnacionálních feministických projektů by nás všechny mělo zásadně znepokojovat.

Diskuse o výměně a překladech mé vlastní práce ukazuje na trvajících důležitost systémových analýz radikálních protirasistických feministických projektů. Poukazuje také na

omezení znalostních projektů v neoliberálním akademickém prostředí. Co by znamenalo věnovat pozornost politice aktivistických feministických komunit na různých místech globálního Jihu a Severu a tomu, jak si představují a vytvářejí přeshraniční feministickou solidaritu ukotvenou v místních bojích? Jak by se proměnily akademické feministické projekty, pokud bychom byly odpovědné vůči aktivistickým/akademickým komunitám, jako jsou ty, o kterých hovoří Mulinari, Hernández Castillo a Jad? Věřím, že se musíme vrátit k radikální feministické politice kontextuálního jako zároveň lokálního a strukturálního a ke kolektivitě, která je vytlačována z existence privatizačními projekty. Myslím, že se potřebujeme znovu zavázat povstaleckým znalostem a komplexní politice protirasistických, antiimperialistických feminismů.

Poděkování

Velké díky patří Satye Mohanty za celoživotní konverzaci a trvalou kritickou zpětnou vazbu; Jacqui Alexander a Zillah Eisenstein za promyšlenou kritiku; a Anye Stanger za skvělou vědeckou pomoc. Děkuji také Kimberlé Williams Crenshaw, Leslie McCall a Sumi Cho, editorkám tematického čísla *Signs* zaměřeného na intersekcionalitu (Vol. 38, No. 4), a Beth Ribet za hodnotnou kritiku a zpětnou vazbu.

Literatura

- Abdulhadi, R., Chenzira, A., Davis, A. Y., Dent, G., Garcia, G. M., Guevarra, A. R., Guy-Sheftall, B., Nadesan, P., Ransby, B., Mohanty, C. T., Waziyatawin, A. 2011. „Palestine: A Call to Action from Indigenous and Women of Color Feminists.“ *Report, Women Living Under Muslim Laws*. [online]. [cit. 14. 10. 2011]. London. Dostupné z: <<http://www.wluml.org/node/7422>>.
- Alexander, M. J., Mohanty, C. T. 1997. „Introduction: Genealogies, Legacies, Movements.“ Pp. xiii–xlii in *Feminist Genealogies, Colonial Legacies, and Democratic Futures*. New York: Routledge.
- Alexander, M. J., Mohanty, C. T. 2010. „Cartographies of Knowledge and Power: Transnational Feminism as Radical Praxis.“ Pp. 23–45 in Swarr, A. L., Nagar, R. (eds.). *Critical Transnational Feminist Practice*. Albany, NY: SUNY Press.
- Alvarez, S. E. 2000. „Translating the Global: Effects of Transnational Organizing on Local Feminist Discourses and Practices in Latin America.“ *Meridians*, Vol. 1, No. 1: 29–67.
- Ayers, W., Ayers, R. (eds.). 2011. „Education under Fire: The U. S. Corporate Attack on Teachers, Students, and Schools.“ *Monthly Review*, Vol. 63, No. 3.
- Ayotte, K. J., Husain, M. E. 2005. „Securing Afghan Women: Neocolonialism, Epistemic Violence, and the Rhetoric of the Veil.“ *NWSA Journal*, Vol. 17, No. 3: 112–133.
- Bradford, C. 2007. „Representing Islam: Female Subjects in Suzanne Fisher Staples’s Novels.“ *Children’s Literature Association Quarterly*, Vol. 42, No. 1: 47–62.

- Braidotti, R. 2005. „A Critical Cartography of Feminist Post-postmodernism.“ *Australian Feminist Studies*, Vol. 20, No. 47: 169–180.
- Chen, C. 2007. „The Difference That Differences Make: Asian Feminism and the Politics of Difference.“ *Asian Journal of Women's Studies*, Vol. 13, No. 3: 7–36.
- Choudry, A. 2007. „Transnational Activist Coalition Politics and the De/Colonization of Pedagogies of Mobilization: Learning from Anti-neoliberal Indigenous Movement Articulations.“ *International Education*, Vol. 37, No. 1: 97–112, 133.
- Clark, R. 2002. „Why All the Counting? Feminist Social Science Research on Children's Literature.“ *Children's Literature in Education*, Vol. 33, No. 4: 285–295.
- Coogan-Gehr, K. 2011. „The Politics of Race in U. S. Feminist Scholarship: An Archeology.“ *Signs: Journal of Women in Culture and Society*, Vol. 37, No. 1: 83–108.
- Costa, C. L. 2000. „Being Here and Writing There: Gender and the Politics of Translation in a Brazilian Landscape.“ *Signs: Journal of Women in Culture and Society*, Vol. 25, No. 3: 727–760.
- Costa, C. L. 2006. „Lost (and Found?) in Translation: Feminisms in Hemispheric Dialogue.“ *Latino Studies*, Vol. 4, No. 1–2: 62–78.
- Davies, B., Gottsche, M., Bansel, P. 2006. „The Rise and Fall of the Neo-liberal University.“ *European Journal of Education*, Vol. 41, No. 2: 305–319.
- Davies, B., Bansel, P. 2010. „Governmentality and Academic Work: Shaping the Hearts and Minds of Academic Workers.“ *Journal of Curriculum Theorizing*, Vol. 26, No. 3: 85–98.
- Davis, A., Mendieta, E. 2005. *Abolition Democracy: Beyond Empire, Prisons, and Torture*. New York: Seven Stories.
- De los Reyes, P., Molina, I., Mulinari, D. 2002. *Maktens olika förklädnader. Kön, Klass och etnicitet i det postkoloniala Sverige [The various guises of power: Gender, class, and ethnicity in postcolonial Sweden]*. Stockholm: Atlas.
- Eisenstein, Z., Mohanty, C. T. 2011. „In Support of Occupy Wall Street.“ [online]. *Feminist Wire*. [cit. 14. 10. 2011]. Dostupné z: <<http://thefeministwire.com/2011/10/in-support-of-occupy-wall-street/>>.
- Escobar, A. 2008. *Territories of Difference: Place, Movements, Life, Redes*. Durham, NC: Duke University Press.
- Feigenbaum, A. 2007. „The Teachable Moment: Feminist Pedagogy and the Neoliberal Classroom.“ *Review of Education, Pedagogy, and Cultural Studies*, Vol. 29, No. 4: 337–349.
- Felski, R. 1997. „The Doxa of Difference.“ *Signs: Journal of Women in Culture and Society*, Vol. 23, No. 1: 1–21.
- Foucault, M. 1969. *The Archaeology of Knowledge*. New York: Routledge (česky vydáno jako *Archeologie věděni*. Praha: Herrmann a synové, 2002).
- Genz, S. 2006. „Third Way/ve: The Politics of Postfeminism.“ *Feminist Theory*, Vol. 7, No. 3: 333–353.
- Giroux, H. 2003. „Spectacles of Race and Pedagogies of Denial: Anti-Black Racist Pedagogy under the Reign of Neoliberalism.“ *Communication Education*, Vol. 52, No. 3/4: 191–211.
- Gupta, J. A. 2006. „Towards Transnational Feminisms: Some Reflections and Concerns in Relation to the Globalization of Reproductive Technologies.“ *European Journal of Women's Studies*, Vol. 13, No. 1: 23–38.
- Hall, E. J., Rodriguez, M. S. 2003. „The Myth of Postfeminism.“ *Gender and Society*, Vol. 17, No. 6: 878–902.
- Hanhardt, C., Gutierrez, L., Joseph, M., Licona, A. C., Soto, S. K. 2010. „Nativism, Normatively, and Neoliberalism in Arizona: Challenges Inside and Outside the Classroom.“ *Transformations*, Vol. 21, No. 2: 123–148.
- Harvey, D. 2005. *A Brief History of Neoliberalism*. New York: Oxford University Press.
- Hernández Castillo, R. A. 2002. „Indigenous Law and Identity Politics in Mexico: Indigenous Men's and Women's Struggles for a Multicultural Nation.“ *PoLAR*, Vol. 25, No. 1: 90–109.
- Hernández Castillo, R. A. 2010. „Indigeneity as a Field of Power: Multiculturalism and Indigenous Identities in Political Struggle.“ Pp. 379–451 in Wetherell, M., Mohanty, C. T. (eds.). *The Sage Handbook of Identities*. London: Sage.
- Jad, I. 2007. „NGOs: Between Buzzwords and Social Movements.“ *Development in Practice*, Vol. 17, No. 4–5: 622–629.
- Jad, I. 2009. „The Politics of Group Weddings in Palestine: Political and Gender Tensions.“ *Journal of Middle East Women's Studies*, Vol. 5, No. 3: 36–53.
- Johnson, P., Kuttab, E. 2001. „Where Have All the Women (and Men) Gone? Reflections on Gender and the Second Palestinian Intifada.“ *Feminist Review*, No. 69: 21–43.
- Kuttab, E. 2008. „Palestinian Women's Organizations: Global Cooption and Local Contradiction.“ *Cultural Dynamics*, Vol. 20, No. 2: 99–117.
- Kuttab, E. 2010. „Empowerment as Resistance: Conceptualizing Palestinian Women's Empowerment.“ *Development*, Vol. 53, No. 2: 247–253.
- Larner, W. 1995. „Theorizing Difference in Aotearoa/New Zealand.“ *Gender, Place and Culture*, No. 2: 177–190.
- Liinason, M. 2006. „Ph.D.'s, Women's/Gender Studies and Interdisciplinary.“ *NORA*, Vol. 14, No. 2: 115–130.
- Liinason, M. 2010. „Institutionalized Knowledge: Notes on the Processes of Inclusion and Exclusion in Gender Studies in Sweden.“ *NORA*, Vol. 18, No. 1: 38–47.
- Liinason, M. 2011. „Feminism and the Academy: Exploring the Politics of Institutionalization in Gender Studies in Sweden.“ Ph.D dissertation. Lund: Center for Gender Studies, Lund University.
- Luft, R. E. 2009. „Intersectionality and the Risk of Flattening Difference: Gender and Race Logics and the Strategic Use of Antiracist Singularity.“ Pp. 100–117 in Berger, M. T., Guidroz, K. (eds.). *The Intersectional Approach: Transforming the Academy Through Race, Class, and Gender*. Chapel Hill: University of North Carolina Press.

- Lykke, N. 2004. „Between Particularism, Universalism and Transversalism: Reflections on the Politics of Location of European Feminist Research and Education.“ *NORA*, Vol. 12, No. 2: 72–82.
- Lykke, N., Michel, C., Puig de la Bellacasa, M. 2001. „Women’s Studies: From Institutional Innovations to New Job Qualifications.“ [online]. Report, Advanced Thematic Network in Activities in Women’s Studies in Europe, University of Southern Denmark. [cit. 14. 10. 2011]. Dostupné z: <http://let.uu.nl/womens_studies/athena/whole_document.pdf>.
- Mama, A. 2009. „Rethinking African Universities: Gender and Transformation.“ [online]. *Scholar and Feminist Online*, Vol. 7, No. 2. [cit. 20. 12. 2011]. Dostupné z: <http://sfonline.barnard.edu/africana/mama_01.htm>.
- Marchand, M., Parpart, J. L. (eds.). 1995. *Feminism/Postmodernism/Development*. London: Routledge.
- McClennen, S. A. 2008–2009. „Neoliberalism and the Crisis of Intellectual Engagement.“ *Works and Days*, Vol. 26 & 27, No. 51/52, 53/54: 459–470.
- McLaughlin, L. 2004. „Feminism and the Political Economy of Transnational Public Space.“ *Sociological Review*, Vol. 52, No. 1: 157–175.
- McRobbie, A. 2007. „Top Girls? Young Women and the Post-feminist Sexual Contract.“ *Cultural Studies*, Vol. 21, No. 4–5: 718–737.
- Mendoza, B. 2002. „Transnational Feminisms in Question.“ *Feminist Theory*, Vol. 3, No. 3: 295–314.
- Mitchell, K. 2003. „Educating the National Citizen in Neoliberal Times: From the Multicultural Self to the Strategic Cosmopolitan.“ *Transactions of the Institute of British Geographers*, Vol. 28, No. 4: 387–403.
- Moallem, M. 2006. „Feminist Scholarship and the Internationalization of Women’s Studies.“ *Feminist Studies*, Vol. 32, No. 2: 332–351.
- Mohanty, C. T. 1986. „Under Western Eyes: Feminist Scholarship and Colonial Discourses.“ *boundary 2*, Vol. 12, No. 3: 333–358 (česky vyšlo zkráceně v roce 2007 jako „Očima Západu“: Feministický výzkum a koloniální diskursy. Pp. 312–339 in Oates-Indruchová, L. (ed.). *Ženská literární tradice a hledání identit*. Praha: SLON).
- Mohanty, C. T. 2003a. *Feminism without Borders: Decolonizing Theory, Practicing Solidarity*. Durham, NC: Duke University Press.
- Mohanty, C. T. 2003b. „‘Under Western Eyes’ Revisited: Feminist Solidarity through Anticapitalist Struggles.“ *Signs: Journal of Women in Culture and Society*, Vol. 28, No. 2: 499–535 (česky vyšlo zkráceně v roce 2007 jako „Ještě jednou k textu ‚Očima Západu‘: Feministická solidarita prostřednictvím antikapitalistických úsilí.“ Pp. 339–356 in Oates-Indruchová, L. (ed.). *Ženská literární tradice a hledání identit*. Praha: SLON).
- Mohanty, C. T. 2011. „Imperial Democracies, Militarised Zones, Feminist Engagements.“ *Economic and Political Weekly of India*, Vol. 46, No. 13: 76–84.
- Mulinari, D., Keskinen, S., Irni, S., Tuori, S. 2009. „Introduction: Postcolonialism and the Nordic Models of Welfare and Gender.“ Pp. 1–16 in Keskinen, S., Tuori, S., Irni, S., Mulinari, D. (eds.). *Complying with Colonialism: Gender, Race and Ethnicity in the Nordic Region*. Burlington, VT: Ashgate.
- Mulinari, D., Rathzel, N. 2007. „Politicizing Biographies: The Forming of Transnational Subjectivities as Insiders Outside.“ *Feminist Review*, No. 86: 89–112.
- Murdock, D. F. 2003. „Neoliberalism, Gender, and Development: Institutionalizing ‘Post-feminism’ in Medellin, Colombia.“ *Women’s Studies Quarterly*, Vol. 31, No. 3/4: 129–153.
- Nagar, R. 2002. „Footloose Researchers, ‘Traveling’ Theories, and the Politics of Transnational Feminist Praxis.“ *Gender, Place and Culture*, Vol. 9, No. 2: 179–186.
- Okin, S. M. 1998. „Feminism, Women’s Human Rights, and Cultural Differences.“ *Hypatia*, Vol. 13, No. 2: 32–52.
- Phillips, L., Cole, S. 2009. „Feminist Flows, Feminist Fault Lines: Women’s Machineries and Women’s Movements in Latin America.“ *Signs: Journal of Women in Culture and Society*, Vol. 35, No. 1: 185–211.
- Saliba, T. 1995. „On the Bodies of Third World Women: Cultural Impurity, Prostitution, and Other Nervous Conditions.“ *College Literature*, Vol. 22, No. 1: 131–146.
- Sampaio, A. 2004. „Transnational Feminisms in a New Global Matrix.“ *International Feminist Journal of Politics*, Vol. 6, No. 2: 181–206.
- Seidel, L. 2005. „Review of *Feminism without Borders: Decolonizing Theory, Practicing Solidarity*, by Chandra Talpade Mohanty.“ *Feminist Teacher*, Vol. 15, No. 2: 163–164.
- Shope, J. H. 2006. „You Can’t Cross a River without Getting Wet: A Feminist Standpoint on the Dilemmas of Cross-Cultural Research.“ *Qualitative Inquiry*, Vol. 12, No. 1: 163–184.
- Staunæs, D. 2003. „Where Have All the Subjects Gone? Bringing Together the Concepts of Intersectionality and Subjectification.“ *NORA*, Vol. 11, No. 2: 101–110.
- Sudbury, J. (ed.). 2005. *Global Lockdown: Race, Gender, and the Prison Industrial Complex*. New York: Routledge.
- Sudbury, J., Okazawa-Rey, M. 2009. „Introduction: Activist Scholarship and the Neoliberal University.“ Pp. 1–16 in *Activist Scholarship: Antiracism, Feminism, and Social Change*. Boulder, CO: Paradigm.
- Télez, M. 2008. „Community of Struggle: Gender, Violence, and Resistance on the U. S./Mexico Border.“ *Gender and Society*, Vol. 2, No. 5: 545–567.
- Thobani, S. 2005. „Feminism without Borders: Decolonizing Theory, Practicing Solidarity (Review).“ *Hypatia*, Vol. 20, No. 3: 221–324.
- Thornton, M. 2003. „Feeling Chilly (Again) in the Legal Academy.“ *Australian Feminist Law Journal*, No. 18: 145–151.
- Trevenen, K. 2005. „Stretching ‘The Political’: Governmentality, Political Society, and Solidarity across Borders.“ *Political Theory*, Vol. 33, No. 3: 426–431.

- Weber, B. R. 2010. „Teaching Popular Culture through Gender Studies: Feminist Pedagogy in a Postfeminist and Neoliberal Academy?“ *Feminist Teacher*, Vol. 20, No. 2: 124–138.
- Wing, A. K. (ed.). 2000. *Global Critical Race Feminism: An International Reader*. New York: New York University Press.

Poznámky

1 Text byl přeložen z anglického originálu Mohanty, C. T. 2013. „Transnational Feminist Crossings: On Neoliberalism and Radical Critique.“ *Signs: Journal of Women in Culture and Society*, Vol. 38, No. 4: 967–991. © 2013 by The University of Chicago. Reproduced with permission of The University of Chicago Press and the author. Translation Marcela Linková.

2 „Staré“ (a přetrvávající) hierarchie kolonialismu, rasismu, třídy a (hetero)sexismu jsou v Palestině (stejně jako ve Spojených státech amerických) při plné síle. Globální procesy nadvlády a podřízení jsou v roce 2013 zcela jistě komplexní, technologie kolonialismu jsou nicméně stále doprovázeny násilím a vyloučením, která jsou systémové povahy.

3 Podobné kritiky mé práce zaznívaly od různých feministických teoretiček. Viz například kritiky Rity Felski (1997), Lindy Seidel (2005), Sunery Thobani (2005) a Kathryn Trevenen (2005).

4 Práce Kimberlé Williams Crenshaw o intersekcionalitě byla čtena podobným způsobem, přičemž kritici a kritičky často redukovali institucionální analýzu státní moci a epistemologii barevných žen na esencialistické a reduktivní formule. Naproti tomu Chao-Ju Chen (2007) čerpá ze systémové, institucionální analýzy v práci Crenshaw i mé vlastní k tomu, aby definovala politiku diference v asijském feminismu ve formě diferencovaného univerzalizmu v kontextu univerzálního morálního závazku.

5 Viz A. Sampaio (2004), A. Davis a E. Mendieta (2005), D. Harvey (2005) a J. Sudbury (2005) k analýzám vazeb mezi neoliberalismem, vězněním, kriminalizací a novými sociálními hnutími.

6 Hnutí Occupy Wall Street, které vzniklo v roce 2011, je důležitým protipólem této neoliberální domestikace rozdílu, když pojmenovává 99 % versus 1 % z hlediska politické a ekonomické nadvlády a marginalizace. Krátkou analýzu naleznete u Z. Eisenstein a C. T. Mohanty (2011).

7 Některé z kritik a odpovědí na moje práce naleznete v M. Marchand a J. L. Parpart (1995), T. Saliba (1995), S. M. Okin (1998), R. Clark (2002), B. Mendoza (2002), L. McLaughlin (2004), K. J. Ayotte a M. E. Husain (2005), G. A. Gupta (2006), M. Moallem (2006), C. Bradford (2007) a A. Mama (2009).

8 Pozn. překladatelky: Tento překlad je podle mého názoru nešťastný, neboť výraz „struggles“ překládá jako „úsilí“ namísto přesnějšího „bojů“, zároveň tak používá výraz, jehož valence je z hlediska bojů za rovnoprávnost slabší. Dalo by se argumentovat, že jde přesně proti tomu, o čem Mohanty hovoří v tomto textu, neboť úsilí je spojováno s indivi-

duální snahou, kdežto boj je spojován s organizovaným, politickým snažením.

9 Je zajímavé si uvědomit, že *Signs* recenzovalo „Očima Západu“ během první poloviny 80. let, tedy v období, které K. Coogan-Gehr (2011) popsala jako příklad „prahu zapominání“ (s. 89) epistemologických a metodologických přínosů feministickému vědění ze strany černošských feministek v USA.

10 Badatelé a badatelky jako Kevin Ayotte a Mary Husain (2005), Jyotsna Agnihotri Gupta (2006) a Chao-Ju Chen (2007) na druhou stranu odkazují konkrétně k vazbám mezi zvláštností a generalizací, ke konceptům solidarity napříč rozdíly a k politice odpovědnosti.

11 Čerpám jak z vědeckých textů, tak z osobní komunikace s feministkami na všech třech místech. Všude jsem klíčové kolegyni feministce položila několik otázek. Jde o kolegyně, které jsou ukotveny v intelektuálních/aktivistických komunitách, vůči kterým se já sama cítím odpovědná a které jsou součástí transnacionálního, protirasistického, dekolonizačního feministického projektu, do kterého situuji i sebe samu. Výpovědi jednotlivkyň zjevně nezakládají systematický výzkum, ale poskytují vtělený a horizontální dialog napříč hranicemi, který je důležitým místem znalosti. Tyto výměny také odpovídají na důležitou otázku, kterou je možné položit a na niž je možné dát odpověď pouze přímo, tedy otázku po bojích, které moje práce pomáhá na těchto třech místech posouvat vpřed.

12 Podobné otázky jsem kladla feministickým kolegyním v Mexiku (R. Aída Hernández Castillo) a v Palestině (Islah Jad): „Můžeš krátkce popsat, jak si myslíš, že je moje práce čtena ve Švédsku/Mexiku/Palestině? Které konstrukty/formule/myšlenky/teorie jsou nejužitečnější? Které intervence do hegemonických diskursů moje práce umožňuje (pokud nějaké)? Jaké omezení vidíš v tom, jak je moje práce překládána do švédského/mexického/palestinského kontextu? Jak je/může být mylně vykládána?“

13 Myslím, že stojí za to Mulinari citovatobšírněji, protože její hlas reprezentuje určité centrum boje:

„Očima Západu“ [...] není uznáváno pouze jako naprosto nová intervence, fungovalo také jako základ pro analýzu toho, jak eurocentrické reprezentace „jiných žen“ vstupují ve Švédsku a ve Skandinávii do témat od sociální politiky po média. Téměř všechny práce, které stavějí na kritickém přístupu ke kategorii „rasy“, rámuji svoji analýzu argumenty formulovanými v článku Mohanty. Je důležité vyzvednout, že tento článek měl dopad, který jde za rámec feministických akademických kruhů [...]

[...] Práce Mohanty různými způsoby učinila téměř nemožným diskutovat o genderu, aniž by byla zahrnuta intersekcionalní analýza různých os moci vepsaných v genderových identitách se speciálním důrazem na kategorii „rasy“ [...]. *Third World Women and the Politics of Feminism* staví Globální Jih a zejména ženy do centra děláním „feministické“ teorie a otevřelo nové pole ve vztahu k lokaci a pozici jižních feminismů.

Feminism without Borders mělo dopad nejen mezi postkoloniálními a antirasistickými badateli a badatelkami, kteří zkoumají témata sociální spravedlnosti a solidarity. Tento vývoj v její práci zásadním způsobem přispěl k vytvoření mostu mezi postkoloniální teorií a výzkumy práce a mezi kritickými rozvojovými studii a etnickými/rasovými studii. Zaměření a důraz, který Mohanty klade na práci, činí její dílo unikátní mezi postkoloniálními akademiky a akademičkami, a byly důležitým zdrojem pro to, aby feministická postkoloniální analýza mohla být představena a začleněna do výzkumů práce a organizací (e-mailová výměna mezi Dianou Mulinari a autorkou, 5. listopadu 2011).

14 Ibid.

15 O dopadu „Očima Západu“ na odpor domorodých žen Hernández Castillo píše: „Texty Mohanty byly přeloženy a začaly se šířit v historickém kontextu, ve kterém domorodé autonomní požadavky ústavních reforem otevřely diskusi o tom, jak uznání kolektivních práv a sebeurčení původních obyvatel může zahrnovat práva domorodých žen. V tomto kontextu stál důležitý sektor hegemonního feministického hnutí proti uznání autonomních domorodých práv ve jménu ženských práv, s použitím rasistických diskursů proti původním kulturám a vykreslení domorodých žen pouze jako obětí patriarchálních tradic. V této diskusi odmítly domorodé aktivistky feministické reprezentace své kultury a odsoudily koloniální dopad těchto politických a akademických diskursů. Některé domorodé intelektuálky začaly používat práce Chandry Mohanty ke kritice koloniálního dopadu, který by viktimizace domorodých žen mohla mít na jejich životy a jejich boj. Zároveň byly texty používány v několika seminářích organizovaných domorodými ženami v Guatemale, kde se diskutovalo o tématu dekolonizace guatemalského akademického prostředí. Významné mayské intelektuálky jako Aura Cumes, Emma Chirix a Gla-

dys Tzul použily texty Mohanty ve svých pracích na téma diskursivního kolonialismu a potřeby nových strategií sebereprezentace (e-mailová výměna mezi R. Aidou Hernándezem Castillo a autorkou, 18. listopadu 2011).

16 Ibid.

17 Ibid.

18 E-mailová výměna mezi Islahem Jadem a autorkou, 6. listopadu 2011.

19 Ibid.

20 Toto stojí v protikladu ke kritice modernistické feministické mezinárodní agendy (do které je započítávána moje práce) ze strany Moallem (2006); v těchto interpretacích mé práce neexistují žádné „jiné“, které by měly být zachráněny nebo postaveny do centra.

21 Viz zejména diskuse o mé práci v T. Saliba (1995), R. Clark (2002), K. Ayotte a M. E. Husain (2005), J. A. Gupta (2006) a A. Mama (2009).

22 Užitečné diskuse o postfeminismu, neoliberalismu a znalostní ekonomice nalezneme v W. Larner (1995), E. J. Hall a M. S. Rodriguez (2003), D. Staunæs (2003), R. Braidotti (2005), B. Davies, M. Gottsche, P. Bansal (2006), S. Genz (2006), J. H. Shope (2006), A. Choudry (2007), A. Feigenbaum (2007), A. McRobbie (2007) a S. A. McClennen (2008–2009).

23 Podobnou kritiku postmoderního skepticismu jsem vznesla jinde. Viz M. J. Alexander a C. T. Mohanty (1997, xvii–xviii; 2010) a Mohanty (2003b, 504–505; 2011).

Chandra Talpade Mohanty, profesorka ženských a genderových studií na Syrakuské univerzitě v USA. Ve své práci se zaměřuje na vztah feministické znalosti a sociálních hnutí, dekolonizaci znalosti, transnacionální feministickou antikapitalistickou kritiku a feministickou přeshraniční solidaritu. Korespondenci zasílejte na: ctmohant@sy.edu.